

STATI

Spáchanie trestného činu ako predbežná otázka

František Vojtuš*

Abstrakt: Cieľom predkladaného príspevku je poukázať na problematiku riešenia predbežných otázok v trestnom konaní, a to aj prostredníctvom komparácie ich úpravy v slovenskom a českom trestnom konaní. Príspevok sa osobitne zameriava a rieši otázku, či možno ako predbežnú otázku vyriešiť spáchanie iného trestného činu, ktorý nie je predmetom trestného konania, v ktorom sa takáto otázka rieši. Uvedený problém je riešený porovnaním rozhodovacej činnosti súdov Slovenskej republiky a Českej republiky k tejto otázke. Súčasne je rozoberaná v tomto kontexte problematika vzájomného vzťahu pojmov spáchanie trestného činu a vina, ako aj otázka, či konštatovanie spáchania trestného činu v rámci vyriešenia predbežnej otázky je porušením prezumpcie nevinoty. Na základe rozboru a komparácie judikatúry, ako aj porovnania obsahu pojmov spáchanie trestného činu a vina dospievame k názoru, že spáchanie iného trestného činu je možné konštatovať v rámci riešenia predbežnej otázky a takéto konštatovanie nie je v rozpore s princípom prezumpcie nevinoty.

Kľúčové slová: predbežná otázka, spáchanie trestného činu, vina, prezumpcia nevinoty, premlčanie

Úvod

Problematika predbežných otázok v trestnom konaní a ich riešenia nie je zvyčajne nosnou témou samostatných príspevkov odbornej literatúry.¹ Rozsiahlejšie je problematika predbežných otázok spracovaná v komentároch² k Trestnému poriadku Slovenskej republiky (SR)³, respektíve *Trestnímu řádu* Českej republiky (ČR).⁴ Uvedená skutočnosť možno vyplýva aj z faktu, že predbežné otázky neriešia samotné meritum trestného konania, aj keď ich vyriešenie je často kľúčové pre rozhodnutie o ďalšom postupe v trestnom konaní alebo pre samotné konečné rozhodnutie, teda rozhodnutie vo veci samej. Naším cieľom je najmä rozobrať otázku možnosti posúdenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky v trestnom konaní, ktorého predmetom nie je trestný čin, o ktorého posúdenie spáchania

* Mgr. Ing. František Vojtuš. Autor pôsobí ako externý doktorand na katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky na Právnické fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a v Národnej kriminálnej agentúre Prezídia PZ. E-mail: frantisek.vojtus@minv.sk, frantisek.vojtus@gmail.com. Tento príspevok vznikol s podporou grantu VEGA *Zásady trestného práva hmotného vo víre času – 15 rokov od rekonštrukcie trestných kódexov* č. 1/0791/20.

1 Výnimku snád' tvorí najmä problematika riešenia predbežnej otázky, ktorej riešenie patri do kompetencie Súdneho dvora Európskej únie. K tomu pozri napr. ONDREJOVÁ, A. Rozhodnutia súdneho dvora ES o predbežných otázkach v trestných veciach (k výkladu čl. 54 Schengenského dohovoru a rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze). *Bulletin slovenskej advokácie*. 2009, roč. 15, č. 11, s. 6–15. ONDREJOVÁ, A. Rozhodnutia súdneho dvora ES o predbežných otázkach v trestných veciach (k rámcovému rozhodnutiu o európskom zatýkacom rozkaze). *Bulletin slovenskej advokácie*. 2009, roč. 15, č. 12, s. 10–20. Zo skoršieho obdobia možno uviesť KRATOCHVÍL, V. Ještě k předběžné otázce v československém trestním právu. *Právní obzor*. 1977, roč. 60, č. 2, s. 132–138.

2 Pozri najmä MINÁRIK, Š. et al. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 69–72, ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář. I. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 99–115.

3 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, ďalej ako „slovenský Trestný poriadok“, respektíve „Tr. por.“.

4 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ďalej aj ako „český Trestný poriadok“, respektíve „Tr. ř.“.

ide. Otázka bude porovnávaná z hľadiska teórie, ako aj prístupu a rozhodovacej činnosti súdov SR a súdov ČR. Porovnanie právnych úprav týchto dvoch krajín je umožnené najmä tým, že v otázke úpravy predbežných otázok, ako aj prípadov kedy je potrebné posúdiť spáchanie trestného činu ako predbežnú otázku, sú právne úpravy veľmi obdobné, takmer identické, avšak prístup súdov z hľadiska ich aplikácie je v určitej miere odchylný.

1. Predbežná otázka v trestnom konaní

Predbežná otázka býva označovaná aj ako prejudiciálna. Prejudicialita je pojem odvodený z latinského pojmu *praeiudicium*, ktorý v rímskom práve označoval druh rímskeho procesu, pri ktorom sa výrok súdu obmedzoval na zistenie určitej okolnosti právne dôležitej, bez toho aby bolo vyslovené odsúdenie alebo oslobodenie žalovaného.⁵ Prejudicialita je chápaná ako determinácia určitej právnej otázky inou právnou otázkou, od ktorej vyriešenia je priamo závislý výsledok konania, pričom túto (podmieňujúcu) otázku si môže v právom vymedzených prípadoch posúdiť konajúci orgán sám. „Klasická prejudicialita však v právnom zmysle znamená rešpektovanie rozhodnutia iného orgánu (v hierarchii konkrétneho systému ochrany práva nadradeného procesnému, konajúcemu orgánu) o predbežnej otázke.“⁶

Predbežnú otázku z hľadiska trestného práva procesného môžeme definovať ako skutočnosť, ktorá sama osebe nie je predmetom prebiehajúceho trestného konania, avšak jej vyriešenie je nevyhnutné pre vedenie trestného konania a rozhodnutie o predmete konania.⁷ Predmetom konania je zistenie a objasnenie určitého skutku, rozhodnutie o ňom a výkon tohto rozhodnutia. Zjednodušene povedané je predmetom trestného konania konkrétny skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, neskôr vznesené prípadne obvinenie, podaná obžaloba alebo návrh na schválenie dohody o vine a treste.⁸

Predbežná otázka môže byť buď procesného charakteru (napr. či svedok má právo odprieť vypovedať, či je určitá osoba vyňatá z právomoci orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu), alebo hmotnoprávneho charakteru. V prípade hmotnoprávneho charakteru predbežnej otázky môže ísť o otázku z oblasti trestného práva (napr. či bola vec získaná trestným činom pri trestnom čine podielníctva podľa § 231 Trestného zákona⁹) alebo iného právneho odvetvia (napr. z oblasti občianskeho práva pri otázke vlastníctva pri určovaní, či ide o cudziu vec).¹⁰ Slovenský Trestný poriadok ako aj český Trestný poriadok pristupujú k úprave riešenia predbežných otázok obdobne, takmer identicky. To je zrejme dané tým, že slovenský Trestný poriadok vyšiel v tomto smere ideovo z predchádzajúceho

⁵ OTTO, J. *Ottův slovník naučný. Dvacátý díl*. Praha, 1903, s. 388. Dostupné z: <<http://www.archive.org/stream/ottvoslovnknauni13ottogoog#page/n423/mode/2up>> [cit. 2020-04-30]. Ide o tzv. formulu *praeiudicialis*, ktorou rímsky magistrát nariadoval porotcom, aby rozhodli len o tom, či tu je alebo nie je určitý právny pomer alebo skutočnosť. Najčastejšie sa takto riešili otázky statusové (napr. či je určitá osoba otrokom). Formula *praeiudicialis* smerovala k rozhodnutiu predbežnej otázky, na rozhodnutí ktorej závisel ďalší priebeh procesu. K tomu pozri ŠTANGOVÁ, E. *Prejudiciálne otázky v civilnom a európskom procesnom práve*. Dizertačná práca. Praha: Univerzita Karlova, 2012, s. 19.

⁶ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. et al. *Občiansky súdny poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 291.

⁷ K definíciám predbežnej otázky pozri MINÁRIK, Š. et al. *Trestný poriadok. Stručný komentár*, s. 71, ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář. I. díl*, s. 100.

⁸ K tomu pozri ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář. I. díl*, s. 100.

⁹ Zákon č. 300/2005 Z. z. ďalej aj „slovenský Tr. z.“.

¹⁰ K tomu pozri MINÁRIK, Š. et al. *Trestný poriadok. Stručný komentár*, s. 71–72, ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář. I. díl*, s. 100.

Trestného poriadku, teda zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) a jeho ustanovenia § 9.¹¹

V súčasnosti je problematika riešenia predbežných otázok orgánmi činnými v trestnom konaní¹² (o. č. tr. k.) a súdmi v slovenskom Trestnom poriadku upravená v § 7. V českom Trestnom poriadku je táto problematika upravená v § 9 a § 9a.

Ako v slovenskej, tak aj v českej právnej úprave platí negatívne vymedzenie vo vzťahu k predbežným otázkam. Z takéhoto vymedzenia vyplýva, že o. č. tr. k. a sudy sú oprávnené všetky predbežné otázky posudzovať samostatne, okrem otázok vymedzených v Trestnom poriadku (§ 7 Tr. por. a § 9, 9a Tr. ř.). Česká aj slovenská právna úprava zhodne nedávajú o. č. tr. k. a súdom možnosť posúdiť otázky osobného stavu, o ktorých sa rozhoduje v osobitnom konaní, ako aj otázky, o ktorých je oprávnený rozhodovať Súdny dvor Európskej únie. Ide o absolútnu nemožnosť predbežného posúdenia takýchto otázok. Druhým okruhom otázok sú otázky, o ktorých už bolo právoplatne rozhodnuté súdom alebo iným štátnym orgánom. Vo vzťahu k týmto otázkam platí relatívna nemožnosť ich posúdenia, nakoľko o. č. tr. k. a sudy sú viazané právoplatným rozhodnutím o takejto otázke len pokiaľ sa táto otázka netýka posúdenia viny obvineného.

Za otázku viny je potrebné považovať nie len každý znak trestného činu uvedený či už v osobitnej alebo všeobecnej časti Trestného zákona, ale aj každú jednotlivú podmienku nutnú pre záver, či ide o trestný čin alebo nie.¹³ Podstatným pre posúdenie viny páchatela nie je len to, či trestná zodpovednosť vznikla, ale aj to, či trestná zodpovednosť prípadne nezanikla. V prípade posudzovania viny obvineného sa rozhodnutia súdov alebo iných orgánov nepreberajú ako vyriešená predbežná otázka, ale sa s takýmito rozhodnutiami, a aj spismi týkajúcimi sa predmetnej veci, musia o. č. tr. k. a súd oboznámiť ako s dôkazmi, a tak sa s nimi aj pri hodnotení vysporiadať. Prípadné odlišné rozhodnutie o predbežnej otázke musia aj náležite odôvodniť. Účinky takto vyriešenej predbežnej otázky sú obmedzené len na vec, v ktorej sa predbežná otázka riešila.¹⁴ Z uvedeného môžeme aj dovodiť, že ak sa teda musia (podľa judikatúry a právnej teórie) o. č. tr. k. a súd vysporiadať pri riešení viny obvineného s inými rozhodnutiami súdov a iných orgánov ohľadne predbežnej otázky ako s dôkazmi, a prípadne odlišné posúdenie náležite odôvodniť, o to viac sú oprávnené posúdiť takúto predbežnú otázku samostatne bez existencie takéhoto rozhodnutia (*argument a maiori ad minus*).

Osobitnou kategóriou predbežných otázok je otázka, či určité osoby sú alebo nie sú vyňaté z právomoci orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu, respektíve v akom rozsahu sú vyňaté. V prípade pochybností, teda ak o. č. tr. k. a súd nevedia vyriešiť túto otázku bez vzniku pochybností, nie sú túto otázku oprávnené riešiť ako predbežnú a sú povinné sa obrátiť v prípade slovenskej právnej úpravy na Ministerstvo spravodlivosti¹⁵

¹¹ Len pre úplnosť takmer identickú úpravu riešenia predbežných otázok v trestnom konaní obsahovali aj predchádzajúce Trestné poriadky, a to zákon č. 87/1950 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v § 5 (miesto posúdenie viny používal pojem posúdenia trestnosti obvineného) a rovnako aj zákon č. 64/1956 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v § 4.

¹² Podľa § 10 ods. 1 Tr. por. sa orgánmi činnými v trestnom konaní rozumejú prokurátor a policajt. Podľa § 12 odst. 1 Tr. ř. sa orgánmi činnými v *trestním řízení* rozumejú *soud, státní zástupce a policejní orgán*. V príspevku budeme ďalej používať označenie orgány činné v trestnom konaní (o. č. tr. k.) a sudy, tak ako ich rozlišuje slovenský Tr. por., čím budeme myslieť aj orgány činné v *trestním řízení* podľa Tr. ř., ak nebude výslovne uvedené inak.

¹³ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář. I. díl*, s. 101.

¹⁴ Pozri *ibidem*, s. 101; uznesenie Najvyššieho súdu SR z 17. 4. 2014, sp. zn. 6 Tost 30/2013.

¹⁵ Pozri § 8 ods. 2 Tr. por.

a v prípade českej právnej úpravy na Najvyšší súd.¹⁶ Stanoviskom Ministerstva spravodlivosti, respektíve rozhodnutím Najvyššieho súdu sú potom viazané.¹⁷

Rozhodnutie o predbežnej otázke je rozhodnutím *ad hoc*, ktoré nemá všeobecnú platnosť a vzťahuje sa len na konkrétne konanie, kde je predbežná otázka riešená. Predmetom predbežnej otázky nemôžu byť podľa judikatúry otázky v prípadoch, kde osoba, ktorej sa predmet otázky týka, musí podávať návrh na vyriešenie tejto skutočnosti (v rámci iného konania) a súdy (o. č. tr. k.) o nej rozhodujú len na podklade tohto návrhu a nie z úradnej povinnosti (napr. otázka zahľadania odsúdenia v prípade dospelého odsúdeného).¹⁸

V ďalšej časti príspevku sa osobitne zameriame na otázku, či je možné ako predbežnú otázku v trestnom konaní posúdiť spáchanie trestného činu. Osobitne nás bude táto otázka zaujímať ako skutočnosť rozhodujúca pre prerušenie plynutia premlčacej doby.

2. Spáchanie trestného činu ako predbežná otázka

Otázka zisťovania, či došlo k prípadnému spáchaniu iného trestného činu ako trestného činu, o ktorom sa vedie trestné konanie, vyvstáva v trestnom konaní vo viacerých prípadoch. Ide o prípady, kedy je takéto zistenie podstatné:

- a) pre posúdenie naplnenia skutkovej podstaty trestného činu, o ktorom sa vedie trestné konanie, alebo
- b) pre posúdenie trestnosti činu, respektíve trestnej zodpovednosti jeho páchatela (premlčanie trestného stíhania).

Pri posudzovaní spáchania trestného činu môže dôjsť k riešeniu dvoch situácií. Prvou je situácia, pri ktorej sa rieši otázka, či osoba spáchala iný trestný čin, ktorý nie je predmetom konania, kde sa táto otázka rieši, a v ktorom táto osoba súčasne vystupuje ako obvinený (napr. pri otázke prerušenia plynutia premlčacej lehoty). Druhou možnosťou je situácia, pri ktorej sa rieši otázka, či trestný čin spáchala prípadne iná osoba, ktorá nevystupuje ako obvinený v trestnom konaní, kde sa táto otázka ako predbežná otázka rieši (typicky napr. trestný čin krivého obvinenia).

Uvedené otázky je podľa nášho názoru potrebné riešiť ako predbežné, nakoľko majú význam pre predmet konania, a sú aj kľúčovými pre posúdenie viny obvineného.

Otázka spáchania iného trestného činu, respektíve úmyslu alebo prípravy jeho spáchania ako znaku skutkovej podstaty určitého trestného činu prichádza podľa slovenského Trestného zákona do úvahy typicky napríklad u trestných činov podielníctva podľa § 231 a podľa § 232, legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 a podľa § 234 ods. 1 písm. a), podnecovania podľa § 337, schvaľovania trestného činu podľa § 338, nadržovania podľa § 339, neoznámenia trestného činu podľa § 340, neprekazenia trestného činu podľa § 341, krivého obvinenia podľa § 345 alebo aj trestných činov spáchaných z osobitného motívu podľa § 140 písm. c) a písm. d).

¹⁶ Pozri § 10 odst. 2 Tr. ř.

¹⁷ Primerane pozri rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 30. 10. 1998, sp. zn. 11 Tz 124/98, uverejnený pod č. 55/2000 v Sbíрке soudních rozhodnutí a stanovisek č. 9/2000. Rozhodnutie uverejnené v Sbíрке soudních rozhodnutí a stanovisek Najvyššieho súdu ČR po roku 1992 bude ďalej označované ako R ČR s označením čísla a roku uverejnenia.

¹⁸ Bližšie k tomu pozri R 89/2014 vrátane odôvodnenia.

Vzhľadom na definíciu zločineckej a teroristickej skupiny podľa slovenského Trestného zákona bude otázka páchania trestných činov, respektíve úmyslu ich páchania riešená aj napríklad v prípade trestných činov založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 a založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297.

U vyššie uvedených trestných činov je totiž potrebné riešiť aj otázku, či došlo k spáchaniu určitého iného trestného činu, respektíve či osoba mala úmysel spáchať iný trestný čin (alebo či čin, ktorý chcela alebo mala spáchať, by naplňal znaky určitého trestného činu). Ide o riešenie spáchania alebo úmyslu páchania tzv. predikatívneho trestného činu.

Pomerne bohatá je judikatúra súdov vo vzťahu k trestnému činu krivého obvinenia podľa § 345 slovenského Tr. z. ako aj českého Trestného zákona¹⁹ (respektíve predtým § 174 Trestného zákona č. 140/1961 Zb.). Podľa ustálenej judikatúry sa pri posudzovaní viny páchatel'a trestného činu krivého obvinenia podľa § 345 Tr. z. nestačí zaoberať iba otázkou, či osoba, ktorú obvinil, skutočne spáchala trestný čin, prípadne či bola preň stíhaná a odsúdená.²⁰ Pre naplnenie skutkovej podstaty tohto trestného činu musí jeho páchatel' nepravdivo tvrdiť, že iná, individualizovateľná osoba, sa dopustila konania, ktoré naplňuje skutkovú podstatu príslušného trestného činu. Páchatel' však nemusí uviesť právnu kvalifikáciu činu, z ktorého iného lživo obviňuje. Postačí, keď uvedie skutkové okolnosti, ktoré naplňajú znaky niektorého trestného činu podľa osobitnej časti Trestného zákona, t. j. vedome objektívne nepravdivo informuje o skutkových okolnostiach, teda o tom, kedy, kde a ako mal byť trestný čin spáchaný a kto je páchatel'om.²¹

Vychádzajúc z predmetnej judikatúry je zjavné, že súdy a o. č. tr. k. musia posúdiť, či lživé obvinenie spočívalo v uvedení takých okolností, ktoré naplňajú znaky určitého trestného činu. Uvedenú skutočnosť môžu súdy alebo o. č. tr. k. posúdiť výhradne ako predbežnú otázku bez ohľadu na to, či konanie, z ktorého bola osoba lživo obvinená, bolo voči nej predmetom nejakého iného trestného konania alebo nie. Obdobne musia súdy a o. č. tr. k. postupovať aj v prípade ostatných trestných činov, ktoré sú uvedené vyššie, nakoľko z hľadiska naplnenia znakov ich skutkových podstat je potrebné riešiť aj otázku spáchania iného trestného činu, či už priamo osobou obvinenou alebo inou osobou.

Problematika riešenia spáchania predikatívneho trestného činu sa týka významne aj trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 slovenského Tr. z. (§ 216 českého Tr. z.). V tomto prípade najnovšia judikatúra Najvyššieho súdu SR dospela k záveru, že „objektívna stránka trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti predpokladá dispozíciu príjmom pochádzajúcim z trestnej činnosti. Túto trestnú činnosť však bližšie nešpecifikuje. Dotknuté ustanovenie Trestného zákona teda pre naplnenie znakov skutkovej podstaty tohto trestného činu nevyžaduje, aby išlo o príjem pochádzajúci z trestnej činnosti, za ktorú bola právoplatne vyslovená vina. Trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti je samozrejme nevyhnutne viazaný na spáchanie inej trestnej činnosti, avšak nie aj na odsúdenie za jej spáchanie.“²²

Osobitnou je problematika posúdenia spáchania alebo páchania trestných činov v prípade skutkov spáchaných páchatel'ami v rôznych formách trestnej súčinnosti (najmä ako

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ďalej aj ako „český Tr. z.“

²⁰ R 63/1991.

²¹ Pozri uznesenia Najvyššieho súdu ČR z 28. 5. 2019, sp. zn. 4 Tdo 616/2019 a z 6. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1275/2015.

²² Pozri uznesenie Najvyššieho súdu SR z 25.01.2018, sp. zn. 2 Tdo 74/2018.

členovia extrémistickej, organizovanej, zločineckej alebo teroristickej skupiny). V tomto prípade totiž je potrebné ako znak skutkovej podstaty, najmä u kvalifikovaných skutkových podstat, posúdiť aj to, či páchatel páchal trestnú činnosť s inými osobami a aké boli medzi nimi vzťahy aj s ohľadom na páchanú trestnú činnosť. Riešenie tejto otázky v zásade nie je problémom, ak sú všetky osoby stíhané v tom istom trestnom konaní. Problém nastáva, ak sú páchatelia trestnej činnosti, ktorí ju páchali vo forme niektorej zo skupín podľa Trestného zákona, stíhaní samostatne v samostatných konaniach. V takomto prípade súd musí pri rozhodovaní o tom, či sa páchatel dopustil trestného činu ako člen určitej skupiny osôb, alebo s niekoľkými osobami, nevyhnutne posudzovať otázku, či sa aj tieto ďalšie osoby dopustili, respektíve podieľali na tomto trestnom čine a akým spôsobom. Túto otázku musí posúdiť ako predbežnú s účinkami *ad hoc*, iba pre dané trestné konanie, ak o nej neexistuje rozhodnutie iného súdu (súdov) vo vzťahu k ostatným osobám. Aj v prípade, že takéto rozhodnutie existuje, musí posúdiť túto otázku a vysporiadať sa s ňou, nakoľko jej vyriešenie sa bezpochyby týka posúdenia viny obvineného.

Treba si však uvedomiť, že rovnako musia k veci pristupovať aj súd (súdy), ktoré rozhodovali v iných konaniach o vine tých osôb, s ktorými sa obvinený trestnej činnosti dopustil. Ak by sme pripustili výklad, že by takýto postup a posudzovanie zo strany súdov vo vzťahu ku konaniu a účasti iných osôb na trestnom čine porušoval prezumpciu nevinu,²³ a muselo by sa teda čakať na právoplatné rozhodnutie iného súdu v inom trestnom konaní o trestnej zodpovednosti týchto osôb za predmetný trestný čin, dostali by sme sa do bludného kruhu. Takisto by totiž museli aj tieto iné súdy čakať na to, ako rozhodne súd vo veci tohto obvineného, aby mohli posúdiť vinu týchto osôb. Takýto výklad by bol zrejme absurdný (*argumentum ad absurdum*). Jediným riešením by bola požiadavka na absolútnu povinnosť o. č. tr. k. a súdov vykonávať spoločné trestné konanie o trestných veciach obvinených, ktoré spolu súvisia (týkajú sa toho istého skutku), čo je tiež nereálne.

Na margo týchto úvah a záverov, či sú súdy oprávnené prípadnú účasť iných osôb na trestnom čine (ak tieto nie sú v konaní obvinené) riešiť ako predbežnú otázku, a to bez ohľadu na to, ako bolo o prípadnej účasti týchto osôb na tomto trestnom čine rozhodnuté v inom trestnom konaní, uvádzame, že takáto otázka už bola predmetom riešenia a je súčasťou aj judikatúry, respektíve ju možno z nej dovodiť. Vo vzťahu k možnosti posúdenia spáchania trestného činu ako prejudiciálnej otázky už v minulosti Najvyšší súd, ešte SSR²⁴ judikoval, že „*ak z vykonaných dôkazov vyplýva, že dvaja obvinení stíhaní pre trestný čin porušovania domovej slobody podľa § 238 ods. 1 Trestného zákona sa dopustili stíhaného skutku ešte s ďalšou osobou, teda za okolností, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby podľa § 238 ods. 2 písm. b) Tr. zákona, je súd povinný zistiť účasť tejto ďalšej osoby na trestnej činnosti obvinených ako predbežnú otázku podľa § 9 ods. 1 Tr. por. Pritom nie je viazaný právoplatným rozhodnutím súdu o účasti tejto ďalšej osoby.*“²⁵

Záver ohľadne možnosti posúdenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky pri skupinových veciach možno vyvodiť aj z judikatúry týkajúcej sa podobnej otázky, ktorou je problematika uvádzania mien osôb vo výrokoch rozsudkov súdov pri skupinových trestných veciach. Tu Najvyšší súd SR zaujal stanovisko, že „*prezumpcia nevinu (§ 2 ods. 4*

²³ Keďže osoby nie sú v trestnom konaní, kde sa o tomto trestnom čine rozhoduje obvinené, pričom ide *de facto* o riešenie otázky či prípadne tiež spáchali predmetný trestný čin.

²⁴ Slovenská socialistická republika.

²⁵ Pozri rozsudok Najvyššieho súdu SSR z 21. 5. 1981 sp. zn. 4 Tz 19/81 publikovaný ako R 10/1982.

Trestného poriadku) sa týka osoby obvineného v aktuálne vedenom trestnom konaní a nie je porušená, ak sa o účasti tohto obvineného na žalovanej trestnej činnosti zmieňuje výrok alebo odôvodnenie skoršieho rozhodnutia súdu, ktorým bola odsúdená iná osoba“.²⁶ Z odôvodnenia predmetného stanoviska Najvyššieho súdu SR konkrétne vyplýva, že „presumpcia nevinu (čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky – ďalej len „Ústava“, § 2 ods. 4 Trestného poriadku) sa primárne týka postavenia obvineného v konaní, ktoré sa proti nemu vedie, od čoho sa potom odvíjajú jej ďalšie účinky, a to ako trestnoprávne (predovšetkým výkon trestu), tak aj iné, ktoré právny poriadok spája s odsúdením za trestný čin [...]. Uvedený predpoklad (nevinu) môže byť vo vzťahu ku konkrétnemu skutku právne prekonaný len právoplatným odsúdením dotknutej osoby, iné informačné zdroje nemôžu jej legálny status (určený ako neodsúdený, a teda nevinný) ovplyvniť. Nemôže ho teda ovplyvniť ani odsúdenie inej osoby, pri ktorom je v rozhodnutí spomínaná (uvedená) účasť doposiaľ právoplatne neodsúdeného na trestnej činnosti, ktorá je predmetom už vydaného rozhodnutia.“²⁷ Z uvedeného teda možno dovodiť, že konštatovanie účasti určitej osoby na trestnej činnosti, teda aj vrátane jej prípadného spáchania, kde konštatovanie je urobené v trestnom konaní, kde táto osoba nevystupuje ako obvinená, avšak takéto konštatovanie má vecnú súvislosť s posudzovaným skutkom (trestným činom), nie je porušením presumpcie nevinu tejto osoby. Ide v podstate o riešenie predbežnej otázky spojenej s posúdením znakov trestného činu, pri skupinovom páchaní trestnej činnosti, ktoré má účinky len na takéto konanie, a nie všeobecné, aby mohlo spôsobovať porušenie presumpcie nevinu.

Z hľadiska rešpektovania presumpcie nevinu je potrebné, aby súd alebo o. č. tr. k. svoje závery ohľadne spáchania trestného činu, ktorý nie je predmetom trestného konania, formulovali obozretne tak, aby nedošlo k porušeniu práva na presumpciu nevinu podľa čl. 6 ods. 2 Dohovoru,²⁸ tak ako si toto právo a jeho ochranu vykladá Európsky súd pre ľudské práva (ďalej „ESLP“). Z konštatovania súdov, respektíve o. č. tr. k. pri riešení spáchania iného trestného činu ako predbežnej otázky v trestnom konaní musí byť zřejmé, že záver o spáchaní trestného činu je platný len *ad hoc* pre dané trestné konanie, nie je konštatovaním viny v zmysle vyvodenia (posúdenia) trestnej zodpovednosti osoby za spáchanie trestného činu, a je len konštatovaním na účely vyriešenia predbežnej otázky, že osoba spáchala trestný čin bez vyslovenia záveru, že je aj vinná z jeho spáchania (k vzťahu pojmov spáchania trestného činu a viny pozri ďalej v texte). ESLP vo svojej rozhodovacej činnosti vo vzťahu k presumpcii nevinu judikuje, že pri hodnotení, či konštatovaniami súdov, respektíve iných orgánov došlo k porušeniu presumpcie nevinu v zmysle čl. 6 ods. 2 Dohovoru je potrebné brať do úvahy celkový kontext (okolnosti) konania za akých boli tieto konštatovania vo vzťahu k spáchaniu trestného činu určitou osobou urobené. Inak povedané aj výroky, ktoré by inak mohli predstavovať porušenie presumpcie nevinu, zasadené do kontextu nemusia viesť k takémuto záveru a porušeniu čl. 6 ods. 2 Dohovoru.²⁹

²⁶ Pozri R 15/2017, obdobne aj R 30/1998.

²⁷ R 15/2017 z odôvodnenia. Obdobný postoj zaujal aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej „ESLP“), ktorý v prípade označenia osoby v rozsudku v súvisiacej samostatnej trestnej veci „spolupáchateľov“ nevidel porušenie práva na presumpciu nevinu podľa čl. 6 ods. 2 Dohovoru. K tomu pozri *Karaman v. Nemecko* rozsudok ESLP z 27. 2. 2014, bod 69. K uvedenému pozri aj rozsudok Súdneho dvora EÚ z 5. 9. 2019 vo veci C-377/18.

²⁸ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd prijatý v Ríme dňa 4. novembra 1950 a Protokoly na tento Dohovor nadväzujúce, publikovaný ako oznámenie FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb.209/1992 Zb. – ďalej len Dohovor.

²⁹ Pozri okrem iných napr. *Allen v. Spojené kráľovstvo*, rozsudok Veľkej komory ESLP z 12. 7. 2013 body 125–126, *Karaman v. Nemecko* rozsudok ESLP z 27. 2. 2014 bod 63, *Bauras v. Lotyšsko* rozsudok ESLP z 31. 10. 2017 bod 51, *Paulikas v. Lotyšsko* rozsudok ESLP z 24. 1. 2017 bod 55.

*Otázka posúdenia spáchania iného trestného činu z hľadiska zistenia podmienok trestnosti určitého trestného činu, a tým aj vyvodenia trestnej zodpovednosti určitej osoby zaň, je z nášho pohľadu ťažisková najmä vo vzťahu k prerušeniu plynutia premlčacej doby (prerušeniu premlčania trestného stíhania).³⁰ V tomto smere môžeme na základe rozboru judikatúry badať rozdielne nazeranie na túto problematiku zo strany súdov SR a súdov ČR, a to *de facto* pri rovnakej právnej úprave prerušenia plynutia premlčacej doby.*

Inštitút premlčania je chápaný v našej právnej teórii a súdnej praxi ako inštitút najmä hmotnoprávny, aj keď s procesnými účinkami.³¹ Podstatou inštitútu premlčania trestného stíhania je zánik trestnej zodpovednosti páchatela trestného činu po uplynutí zákonom stanovenej doby, ktorá sa rôzni podľa závažnosti trestnej činnosti. Dôvody zavedenia tohto inštitútu sú predovšetkým praktické a do určitej miery súvisia aj s chápaním trestného práva ako prostriedku *ultima ratio*. Ich východiskovým bodom je myšlienka, že postupom času zaniká potreba trestnoprávnej reakcie štátu na protiprávne konanie, či už z hľadiska generálnej prevencie (trestný čin sa postupne vytráca zo spoločenského povedomia, znižujú sa až zanikajú jeho škodlivé následky, spoločnosť sa dostáva do „normálu“) i individuálnej prevencie (pokiaľ páchatel nepokračuje v trestnej činnosti, možno u neho predpokladať aspoň čiastočnú nápravu). Z hľadiska trestného práva procesného možno vidieť dôvody zavedenia tohto inštitútu najmä v možných problémoch vo vzťahu k dokazovaniu, kedy plynutím času dochádza k strate alebo nemožnosti získania niektorých dôkazov, oslabuje sa sila niektorých dôkazných prostriedkov (napr. u svedkov sa stráca pamäťová stopa), respektíve sa oslabuje ich spoľahlivosť. Nadväzujúcim dôvodom je snaha o zabránenie justičných omylov, z dôvodu straty alebo oslabenia a sily a spoľahlivosti niektorých dôkazov. Ďalším uvádzaným dôvodom je snaha o stimulovanie činnosti o. č. tr. k. a súdov z hľadiska vyvíjania potrebnej aktivity smerujúcej k dosiahnutiu účelu trestného konania, a tým aj jeho urýchleniu.³² Z hľadiska dĺžky premlčacej doby je rozhodujúci názor súdu na právnu kvalifikáciu po vykonaní hlavného pojednávania a nie to, ako bol skutok kvalifikovaný obžalobou alebo pri vznesení obvinenia v predchádzajúcich štádiách trestného stíhania.³³ Z pohľadu ekonomickej teórie práva napríklad inštitút

³⁰ Ďalej môže ísť napríklad o otázku, či došlo k spáchaniu trestného činu, respektíve či konanie osoby naplní znaky skutkovej podstaty niektorého trestného činu v prípade riešenia zániku trestnosti z dôvodu účinnej ľútosti. V prípade, že by o. č. tr. k. alebo súd dospeli k záveru, že osoba svojím konaním ani len nespáchala trestný čin, respektíve jej konanie nie je trestným činom, musia rozhodnúť týmto pre ňu priaznivejším spôsobom, a to aj napriek prípadnému naplneniu podmienok na uplatnenie účinnej ľútosti.

³¹ K porovnaniu ponímaniu inštitútu premlčania v trestnom práve pozri Súdny dvor EÚ: *Limitation rules in criminal matters. Research Note*. Vypracované riaditeľstvom výskumu a dokumentácie Súdneho dvora EÚ, 2017, máj, 22 s [cit. 2020-05-11]. Dostupné zo: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-12/ndr-2017-005_synthese_en_neutralisee_finale.pdf>. Inštitút premlčania nie je napríklad pôvodný pre právny systém *common law*, keď podľa autorov z daného právneho prostredia tento inštitút nie je vecou práva, ale zákonodarcovho dobrodenia. Pozri napr. BOLES, R. J. *Easing the Tension Between Statutes of Limitations and the Continuing Offense Doctrine. Northwestern Journal of Law & Social Policy*. 2012, Vol. 7, No. 2, s. 222–223, ADLESTEIN, L. A. *Conflict of the Criminal Statute of Limitations with Lesser Offenses at Trial. William & Mary Law Review*. 1995, Vol. 37, No. 1, s. 249–261. K problematike premlčania a dôvodov jeho neuplatnenia v prípade federálnych trestných činov v USA pozri DOYLE, CH. *Statute of Limitation in Federal Criminal Cases: An Overview. Congressional Research Service*, 7-5700. RL31253, 14. november 2017, 30 s. [cit. 2020-05-11]. Dostupné zo: <<https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf>>.

³² K tomu pozri ŠÁMAL, P. – PŮRY, F. – RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář. I. díl*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 587–588, ako aj napr. uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. 7. 2015, sp. zn. 4 Tdo 46/2014, uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 25. 3. 2015, sp. zn. 8 Tdo 229/2015. K dôvodom a účelu inštitútu premlčania pozri aj napr. DANILUK, P. – LECIAK, M. *Statute of Limitations in the Polish Criminal Law. Journal of Eastern European Criminal Laws*. 2016, No. 2, s. 153–155, BOLES, R. J. *Easing the Tension Between Statutes of Limitations and the Continuing Offense Doctrine*, s. 223–226, ADLESTEIN, L. A. *Conflict of the Criminal Statute of Limitations with Lesser Offenses at Trial*, s. 261–269.

³³ R 91/2015.

premlčania je prejavom riešenia problému medzi úžitkami a spoločenskými nákladmi spojenými s trestným stíhaním páchatela, jeho odsúdením a výkonom trestu po určitom čase od spáchania skutku. Je teda otázkou efektívnosti trestného konania. Podľa tejto teórie úžitky z existencie možnosti trestu, teda potrestania páchatela (cez nárast odstrašujúceho efektu) klesajú rýchlejšie ako spoločenské náklady trestu, ak omeškanie medzi spáchaním trestného činu a jeho potrestaním narastá.³⁴

Podľa § 87 ods. 3 písm. b) v súčasnosti platného slovenského Trestného zákona sa premlčanie trestného stíhania prerušuje, ak páchatel spáchal v premlčacej dobe úmyselný trestný čin. Podľa § 87 ods. 4 slovenského trestného zákona prerušením premlčania sa začína nová premlčacia doba.

Podľa § 34 ods. 4 písm. b) v súčasnosti platného českého Trestného zákona³⁵ sa premlčacia doba prerušuje spáchaním nového trestného činu v premlčacej dobe, za ktorý je postihovaný trestom rovnakým alebo prísnejším. Prerušením premlčacej doby začína premlčacia doba nová.

Predchádzajúci slovenský ako aj český Trestný zákon (zákon č. 140/1961 Zb., ktorý bol v ČR účinný do 31. 12. 2009 a v SR do 31. 12. 2005) v § 67 ods. 3 písm. b) ustanovoval, že premlčanie trestného stíhania sa prerušuje, ak páchatel spáchal v premlčacej dobe trestný čin nový, na ktorý tento zákon ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší.

Z predmetného prehľadu právnej úpravy prerušenia premlčania je zrejmé, že ako v SR, tak aj v ČR spáchaním nového trestného činu dochádza k prerušeniu plynutia premlčacej doby s následkom začatia plynutia novej premlčacej doby. Podmienkou je, aby sa tohto nového trestného činu dopustila tá istá osoba, ktorá sa dopustila trestného činu, ktorého premlčacia doba sa prerušila.³⁶

V stručnosti môžeme konštatovať, že slovenská judikatúra sa v súčasnosti kloní k názoru, že spáchanie nového trestného činu nie je možné posúdiť ako predbežnú otázku, a musí byť o tomto trestnom čine právoplatne rozhodnuté v samostatnom konaní, aby sa mohlo konštatovať prerušenie plynutia premlčacej doby. Slovenská právna teória prezentovaná komentármi k Trestnému zákonu sa tejto otázke bližšie nevenuje, respektíve nevyjadruje.³⁷ Z hľadiska aplikačnej praxe, táto sa priklonila k záveru prezentovanému Ústavným súdom SR v odôvodnení nálezu z 10. 9. 2013, sp. zn. PL. ÚS 9/2013,³⁸ aj keď ešte pred jeho prijatím sa niektorí odborníci prikláňali k vyriešeniu otázky spáchania trestného činu prerušujúceho plynutie premlčacej doby, ako predbežnej.³⁹ Naopak česká judikatúra sa prikláňa k názoru, že spáchanie nového trestného činu počas plynutia premlčacej

³⁴ Pozri LISTOKIN, Y. Efficient Time Bars: A New Rationale for the Existence of Statutes of Limitations in Criminal Law. *Yale Law School Faculty Scholarship*, Faculty Scholarship Series. Paper 563, 2012, s. 100–118 [cit. 2020-05-10]. Dostupné zo: <http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/563>.

³⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákonník. Ďalej aj ako „český Tr. z.“.

³⁶ Z hľadiska štátov Európskej únie ide o pomerne ojedinelý dôvod prerušenia premlčania, keď podobnú úpravu má ešte aj Lotyšsko. Pozri Súdny dvor EÚ: *Limitation rules in criminal matters*. *Research Note*, s. 13–15.

³⁷ Pozri BURDA, E. et al. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 599, ČENTĚŠ, J. et al. *Trestný zákon. Veľký komentár. 2. aktualizované vydanie*. Žilina: EUROKÓDEX, 2016, s. 87, SAMÁŠ, O. et al. *Trestný zákon, stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 199.

³⁸ Pozri napr. PRIKRYL, O. Spáchanie úmyselného trestného činu ako skutočnosť spôsobujúca prerušenie premlčania trestného stíhania. *Justičná revue*. 2015, roč. 67, č. 11, s. 1302–1307.

³⁹ Pozri ŠAMKO, P. Prerušenie premlčania trestného stíhania. *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 11, s. 1599–1610, alebo ŠAMKO, P. Prerušenie premlčania trestného stíhania. *Právne listy* [online]. 18. 2. 2012 [cit. 2020-04-27]. Dostupné zo: <<http://www.pravne-listy.sk/clanky/a112-prerusenie-premlcania-trestneho-stihania>>.

doby je potrebné posúdiť ako prejudiciálnu otázku, a to s účinkami *ad hoc* iba pre dané trestné konanie. Rovnako česká právna teória zdieľa tento názor.⁴⁰

Pre slovenskú judikatúru je vo vzťahu k tejto otázke teda kľúčovým nález Ústavného súdu SR z 10. 9. 2013, sp. zn. PL. ÚS 9/2013. Predmetný nález riešil otázku súladu ustanovenia § 437 ods. 4 slovenského Tr. z. s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy SR a s čl. 7 ods. 1 Dohovoru. V odôvodnení nálezu Ústavný súd SR konštatoval, že „pri otázke objasnenia pojmu uvedeného v § 87 ods. 3. písm. b) Trestného zákona „spáchal trestný čin“ je potrebné v zmysle ústavne konformného výkladu obsiahnutého v čl. 50 ods. 1 ústavy uviesť, že len všeobecný súd rozhoduje o vine a treste za spáchané trestné činy. Podmienka obsiahnutá v ustanovení § 87 ods. 3. písm. b) Trestného zákona (v súčasnosti platnej úprave) môže byť naplnená len vtedy, ak existuje právoplatné rozhodnutie o tom, že konkrétny obvinený spáchal v premlčacej dobe iný, nový trestný čin. Nestačí teda len zistenie, že je vedené trestné stíhanie za trestný čin, o premlčanie ktorého ide, lebo by to zjavne odporovalo princípu prezumpcie neviny (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tz 18/2003, ZSP 25/2004). Pre naplnenie pojmového znaku „spáchal trestný čin“ nestačí ani vznesenie obvinenia proti konkrétnej osobe, z ktorého by vyplývalo, že táto osoba je s vyšším stupňom pravdepodobnosti páchatelom trestného činu.“

Treba však poznamenať, že záver ohľadne nemožnosti posúdenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky prezentovaný v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tz 18/2003, o ktorý sa opiera aj Nálež Ústavného súdu SR PL. ÚS. 9/2013, sa odkláňa od predchádzajúcej judikatúry Najvyššieho súdu SR. Rovnako tak aj nasledujúca prax Najvyššieho súdu SR v tejto otázke nebola vždy konzistentná s týmto názorom.

Vo vzťahu k možnosti posúdenia spáchania trestného činu ako prejudiciálnej otázky už v minulosti Najvyšší súd, ešte SSR, judikoval vo vyššie citovanom rozsudku Najvyššieho súdu SSR z 21. 5. 1981 sp. zn. 4 Tz 19/81, že otázku účasti ďalšej osoby na trestnej činnosti obvinených, ktorá je významná pre posúdenie naplnenia znaku kvalifikovanej skutkovej podstaty musí súd vyriešiť ako predbežnú otázku, pričom nie je viazaný právoplatným rozhodnutím súdu o účasti tejto ďalšej osoby. Z právnej vety predmetného judikátu vyplýva, že pre posúdenie viny jednej osoby je súd oprávnený posudzovať otázku spáchania trestného činu druhou osobou, pričom nie je viazaný ani prípadne existujúcim samostatným právoplatným rozhodnutím súdu o spáchaní trestného činu touto druhou osobou. Z tohto konštatovania je možné dovodiť záver, že ak súd môže posudzovať ako predbežnú otázku spáchanie trestného činu osobou, ktorá ani nie je obvineným v trestnom konaní, kde sa táto otázka rieši, o to viac je oprávnený túto otázku súd riešiť vo vzťahu k prípadnému spáchaniu iného trestného činu zo strany osoby, ktorá je priamo stíhaná v trestnom konaní, kde súd rieši takúto otázku.

Obdobne pristupoval Najvyšší súd SR k riešeniu prejudiciálnej otázky vo vzťahu k spáchaniu trestného činu aj po vydaní uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Tz 18/2003, keď v uznesení Najvyššieho súdu SR z 17. 4. 2014 sp. zn. 6 Tost 30/2013 (teda už aj po vydaní nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS. 9/2013) konštatoval, že „[...] predložené rozhodnutia iných OČTK sú síce novým dôkazom, no takým, ktorý je potrebné hodnotiť ako každý iný dôkaz v zmysle § 2 ods. 12 Tr. por. a § 394 ods. 1 Tr. por. [...] Súd nie je viazaný tam

⁴⁰ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákonník*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 396.

uvedeným názorom a nebol by ním viazaný ani keby takéto rozhodnutia existovali už v čase pred právoplatným rozhodnutím o vine odsúdeného [...]. Ide tu o otázku viny (skutkovú), ktorú súd vždy posudzuje samostatne (viď k tomu i § 7 ods. 1 Tr. por.).

Predbežnou otázkou môže byť otázka, ktorá je sama predmetom trestného konania, ale v inej trestnej veci. Pritom nezáleží na tom, že orgán riešiaci predbežnú otázku je príslušný konať v inej trestnej veci. Ak ide o otázku viny, musí súd túto predbežnú otázku posúdiť samostatne aj v prípade, že už existuje právoplatné rozhodnutie príslušného orgánu o tejto otázke. Skutočnosť, že súdy v trestnom konaní musia riešiť predbežnú otázku týkajúcu sa posúdenia viny obvineného samostatne, napriek tomu, že v nej bolo už právoplatne rozhodnuté, však neznamená, že sa týmto rozhodnutím príslušného orgánu vôbec nemajú zaoberať a nebrať ho do úvahy. Takéto rozhodnutie aj spisy týkajúce sa tejto veci (predbežnej otázky) sú dôkazným materiálom (listinné dôkazy), s ktorými sa musia vysporiadať. Prípadné odlišné rozhodnutie o predbežnej otázke aj náležite odôvodniť. Účinky vyriešenej predbežnej otázky sú obmedzené len na vec, v ktorej sa predbežná otázka riešila.“

Predmetné rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 17. 4. 2014 sp. zn. 6 Tost 30/2013 bolo predmetom aj preskúmania zo strany Ústavného súdu SR, ktorý vo svojom uznesení z 19. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 219/2015 odmietol sťažnosť sťažovateľa smerujúcu vo vzťahu k predmetnému rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR, a okrem iného konštatoval, že „[...] po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd [...] jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo v prípade sťažovateľa nepovažoval za splnené dôvody na povolenie obnovy konania. Vychádzal pritom z ústavne konformnej interpretácie označených ustanovení Trestného poriadku v napadnutom uznesení [...]“. Senát ústavného súdu SR teda akceptoval aj právne závery Najvyššieho súdu SR ohľadom riešenia predbežných otázok vo vzťahu k spáchaniu alebo nespáchaniu trestného činu, a to aj napriek záverom pléna Ústavného súdu SR z 10. 6. 2013 uvedeným v náleze PL. ÚS. 9/2013, ktoré *de facto* konštatovalo nemožnosť posudzovania spáchania trestného činu ako predbežnej otázky. Rovnako v už skôr citovanom uznesení Najvyššieho súdu SR z 25. 1. 2018, sp. zn. 2 Tdo 74/2018 potvrdil Najvyšší súd SR možnosť posúdenia spáchania iného trestného činu (predikatívneho) cez vyriešenie predbežnej otázky, bez potreby existencie právoplatného rozhodnutia vo vzťahu k tomuto trestnému činu.

Uvedený prehľad judikatúry súdov SR, ako aj právnej teórie, ukazuje na nie celkom konzistentný prístup k otázke možnosti riešenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky v trestnom konaní v rámci SR.

V Českej republike je naopak Najvyšší súd ČR v tejto otázke konzistentný, a ide v línii naznačenej už judikatúrou spred roku 1989.⁴¹ Podľa súdnej praxe Najvyššieho súdu ČR je nový trestný čin v premlčacej dobe spáchaný, ak do tejto doby spadá aspoň časť konania, ktoré je znakom skutkovej podstaty daného trestného činu, pričom nie je potrebné, aby v prípade pokračovania v konaní bol trestný čin aj dokončený. Pri posúdení prerušenia premlčania trestného stíhania podľa § 67 ods. 3 písm. b) Trestného zákona č. 140/1961 Sb. (teraz § 34 ods. 4 písm. b) v súčasnosti platného českého Tr. z.) nie je podstatné, či bol páchatel' za trestný čin právoplatne odsúdený, ale rozhodujúce je spáchanie takéhoto nového trestného činu v premlčacej dobe. O. č. tr. k. a súd musia túto otázku posúdiť a vyriešiť na základe zadovážených dôkazov ako predbežnú otázku a nemôže čakať na právoplatné

⁴¹ Pozri R 10/1982.

rozhodnutie príslušného súdu.⁴² Podľa názoru Najvyššieho súdu ČR nie je posudzovanie tejto otázky ako predbežnej v rozpore s ústavnou zásadou (princípom) prezumpcie neviny. Ide totiž o otázku rozhodnú pre vedenie konania, bez ktorej zodpovedania pred tým, než je o vine páchatela právoplatne rozhodnuté súdom, by v rade prípadov mohol byť zmařený účel trestného konania. Navyše v § 11 ods. 1 písm. b) Tr. ř. [pozn. § 9 ods. 1 písm. a) Tr. por.] je o. č. tr. k. a súdom výslovne uložená povinnosť nezačínať trestné stíhanie alebo nepokračovať v trestnom stíhaní, ak bolo toto začaté, ak je trestné stíhanie premlčané. Túto povinnosť by nemohli podľa Najvyššieho súdu ČR o. č. tr. k. a súdy účinne plniť, ak by predmetnú otázku nemohli vyriešiť samostatne ako predbežnú.⁴³

Pri porovnaní oboch prístupov sa prikláňame skôr k výkladu aplikovanému Najvyšším súdom ČR. V ďalšej časti sa zameriame na riešenie otázky, či konštatovanie spáchania trestného činu v rámci riešenia predbežnej otázky je skutočne porušením prezumpcie neviny, teda, či toto konštatovanie predstavuje vyslovenie viny za spáchanie trestného činu, ktorý je predmetom riešenia predbežnej otázky.

2.1 Vina a spáchanie trestného činu

Nakoľko vyššie spomínaná slovenská judikatúra, respektíve aplikačná prax sa priklonila k záveru, že prípadne konštatovanie spáchania trestného činu v rámci riešenia predbežnej otázky je porušením prezumpcie neviny (čo česká súdna prax odmieta), rozoberieme ďalej bližšie vzťah pojmov vina a spáchanie trestného činu. Rozobratím ich vzájomného vzťahu sa pokúsime dospieť k záveru, či samotné konštatovanie spáchania trestného činu určitou osobou bez existencie právoplatného rozhodnutia súdu o tom, či táto osoba je vinná zo spáchania takéhoto trestného činu, je porušením prezumpcie neviny.

Vina a spáchanie trestného činu sú dve navzájom previazané kategórie, respektíve pojmy, ktoré však nemôžeme, podľa nášho názoru, z hľadiska trestného práva navzájom zamieňať. Vina sa totiž vyslovuje za spáchanie trestného činu, avšak spáchanie samotného trestného činu ešte nevedie samo o sebe k vysloveniu viny.

Spáchanie trestného činu znamená vykonať, dopustiť sa konania, ktoré napĺňa všetky znaky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu. Ide teda o naplnenie znakov týkajúcich sa subjektu, subjektívnej stránky, objektu a objektívnej stránky trestného činu.⁴⁴

Spáchanie trestného činu však ešte nevyhnutne neznamená, že osobe, ktorá tento trestný čin spáchala, bude v súvislosti s jeho spáchaním vyslovená aj vina. Vina a spáchanie trestného činu sú totiž dva odlišné pojmy. Spáchanie skutku (trestného činu) je *conditio sine qua non* pre vyslovenie viny. Ide o vzájomné prepojené kategórie, ktoré však nie sú totožné. Aj keď sa osoba dopustí (spácha) konanie, ktoré napĺňa všetky znaky trestného činu, nemusí byť vyhlásená za vinnú zo spáchania trestného činu. Slovenský Tr. por. (a aj český Tr. ř.) pozná viaceré meritórne rozhodnutia, v ktorých sa síce výslovne nekonštatuje vina zo spáchania trestného činu, avšak z ich charakteru je zrejmé, že obvinený

⁴² Pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 20.12.2006, sp. zn. 6 Tdo 1346/2006, obdobne rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 22. 3. 2000, sp. zn. 3 Tz 31/2000, uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1449/2014, uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 13. 6. 2007, sp. zn. 3 Tdo 584/2007.

⁴³ Pozri uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 13. 6. 2007, sp. zn. 3 Tdo 584/2007.

⁴⁴ K tomu, čo sa považuje za okamih spáchania trestného činu pri jeho jednotlivých druhoch, pozri napr. nález Ústavného súdu SR z 10. 9. 2013, sp. zn. PL. ÚS 9/2013.

sa dopustil skutku, ktorý vykazuje znaky skutkovej podstaty trestného činu, pričom k odsudzujúcemu rozsudku súdu (alebo k vydaniu trestného rozkazu) nedošlo len preto, že zákonná úprava umožňuje odklon od štandardného spôsobu trestného konania. Ide napríklad o prípady zastavenia trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. d) Tr. por. (z dôvodu premlčania), podľa § 215 ods. 2 alebo § 215 ods. 3 Tr. por., podmieneného zastavenia trestného stíhania podľa § 216 Tr. por., podmieneného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 Tr. por., schválenia zmieru a zastavenia trestného stíhania podľa § 220 Tr. por.⁴⁵

Pojem vina je pojmom širším ako spáchanie trestného činu, a teda samotné skonštatovanie spáchania skutku (trestného činu) nemusí byť spojené s vyslovením viny.

Predpokladmi vyslovenia viny za spáchanie trestného činu sú:

- a) spáchanie trestného činu ako objektívnej skutočnosti v reálnom svete (ide o otázku objektu a najmä objektívnej stránky trestného činu),
- b) priradenie spáchania konkrétneho trestného činu konkrétnej osobe, či už fyzickej alebo právnickej [ide jednak o stotožnenie páchatela (subjekt) a otázku zavinenia (subjektívna stránka)],
- c) naplnenie ostatných podmienok na vyvodenie trestnej zodpovednosti určitej osobe (ide o zodpovedanie otázok týkajúcich sa prípadného zániku trestnosti, vylúčenia trestnej zodpovednosti, a rovnako tak zistenia, či v prípade materiálneho ponímania trestného činu išlo o spoločensky nebezpečné konanie.⁴⁶ V širšom ponímaní pôjde aj o riešenie otázky, či nenastali okolnosti vylučujúce protiprávnosť konania – pôjde o čin inak trestný).

Uvedené závery možno dovodiť aj z ustanovenia § 169 ods. 1 písm. a) až e) Tr. por. (rovnako aj § 126 Tr. ř.) upravujúceho otázky, ktoré musí súd posúdiť pri hlasovaní o rozsudku. Z tohto ustanovenia vyplýva, že súd pred vyhlásením rozsudku, a teda aj vyslovením viny, musí riešiť, či sa skutok stal, či ma všetky znaky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu, či skutok spáchal obžalovaný a či obžalovaný je za skutok trestne zodpovedný a prípadne nezanikla trestnosť skutku. Zodpovedanie týchto otázok je podkladom na vyvodenie trestnej zodpovednosti obžalovaného a vyslovenie jeho viny. Podstatným pre posúdenie viny páchatela teda nie je len to, či trestná zodpovednosť vznikla, ale aj to, či trestná zodpovednosť prípadne nezanikla.

Samotný pojem *vina* je kategóriou významnou ako z hľadiska trestného práva, tak aj z hľadiska morálneho, psychologického, sociologického, politického alebo teologického. Z hľadiska práva je však termín *vina* používaný v trestnom práve, respektíve v správnom trestaní. Občianske právo operuje s pojmom zodpovednosť. Zvyčajne je *vina* chápaná ako následok porušenia určitých pravidiel. Na vinu môžeme nazerať ako z hľadiska vzťahu spoločnosti k osobe, ktorá sa porušenia dopustila, tak aj z hľadiska vzťahu samotnej osoby k svojmu konaniu.

⁴⁵ Bližšie k tomu pozri ŠAMKO, P. *Prerušenie premlčania trestného stíhania*, s. 1599–1610. K odlišnému pohľadu pozri PRIKRYL, O. *Spáchanie úmyselného trestného činu ako skutočnosť spôsobujúca prerušenie premlčania trestného stíhania*, s. 1302–1307.

⁴⁶ V prípade slovenského Tr. z., vychádzajúceho z formálneho ponímania trestného činu, pôjde o riešenie otázky, či sú splnené dôvody na uplatnenie materiálneho korektívu v prípade spáchania prečinu.

Vina predstavuje z hľadiska trestného práva záver, ktorý bol vytvorený bez dôvodných pochybností, na základe vykonaného trestného konania, o existencii zodpovednosti osoby za jej konanie,⁴⁷ ktoré naplnilo znaky konkrétneho trestného činu, pričom toto konanie musí byť pričítateľné tejto osobe.⁴⁸ Pravidlá liberálneho právneho štátu vyžadujú, aby vina páchatela bola autoritatívne konštatovaná len ohľadne takého konania, o ktorom mohol páchatel' v dobe, kedy sa ho dopúšťal, dôvodne predpokladať, že ide o konanie trestné, a to s ohľadom na obsah vtedy účinného Trestného zákona alebo s ohľadom na všeobecne dostupnú judikatúru všeobecných súdov tam, kde je to potrebné.⁴⁹

Vina v zmysle trestného práva teda predstavuje autoritatívne vyjadrenie trestnej zodpovednosti páchatela za spáchaný skutok (konanie), ktorý je trestným činom, pričom následkom tohto vyjadrenia je možnosť potrestania osoby za toto konanie. Súčasne je vina aj vzťahom páchatela ku svojmu konaniu, a to nie len z hľadiska trestného, ale aj z hľadiska morálneho alebo psychického. Zároveň je aj prejavom morálneho, a často aj sociálneho odsúdenia páchatela (stigma) zo strany spoločnosti. Z týchto uhlov pohľadu môžeme z hľadiska trestného práva vinu deliť na vinu vzťahujúcu sa ku konkrétnemu trestnému činu a konkrétnu vinu páchatela.⁵⁰

Podstata viny spočíva v tom, že sa vzťahuje na všetky atribúty trestnej zodpovednosti, aj keď v porovnaní práve s konkrétnymi atribútmi tieto môžu byť vystavané na podobných, či obdobných základoch, pričom typickým príkladom je zavinenie. Veda trestného práva vníma vinu práve cez znaky zodpovednosti za trestný čin a považuje ju za naplnenie všetkých jej podmienok.⁵¹

Z hľadiska vzťahu medzi vinou a zavinením môžeme konštatovať, že rozlišujeme v zásade dva druhy ich vzájomného vzťahu, a to širšie poňatie a užšie poňatie. V prípade užšieho poňatia je vina stotožňovaná so samotným zavinením ako súčasťou subjektívnej stránky trestného činu vo forme úmyslu alebo nebanlivosti. V prípade širšieho poňatia vina zahŕňa súhrn všetkých podmienok trestnej zodpovednosti.⁵² V slovenskom ako aj českom trestnom práve ide podľa nášho názoru o širšie poňatie viny a jej vzťahu k zavineniu.

Trestnú zodpovednosť môžeme definovať ako povinnosť niesť následky a strpieť za trestný čin sankcie stanovené trestným zákonom, a to v rámci trestnoprávneho pomeru, ktorý vznikne spáchaním trestného činu medzi páchatelom a štátom.⁵³ Následkom, ktorý za spáchanie trestného činu musí páchatel' niesť, je aj vyslovenie viny za spáchanie trestného činu, nakoľko s vyslovením viny je napríklad spojené morálne odsúdenie osoby páchatela zo strany ostatných členov spoločnosti. Z uvedeného teda taktiež vyplýva, že vina a spáchanie trestného činu nie sú totožné kategórie.

⁴⁷ Konanie vo význame aj opomenutia konania, teda nekonania.

⁴⁸ O otázke viny a jej vzťahu k trestnému konaniu pozri napr. JASPERS, K. *Otázka viny. Príspevek k německé otázce*. Praha: Academia, 2006. ROSS, A. *On Guilt, Responsibility, and Punishment*. Berkley – Los Angeles: University of California Press, 1975, s. 1–13. MORRIS, H. Guilt. In: DRESSLER, J. et al. (eds). *Encyclopedia of Crime&Justice. Volume 2*. 2nd edition. New York: Macmillan Reference USA, 2002, s. 745–750. GARVEY, S. P. The Moral Emotions of the Criminal Law. *Cornell Law Faculty Publications*. 2003, Paper 280, s. 89–108 [cit. 2020-04-30]. Dostupné zo: <<http://scholarship.law.cornell.edu/facpub/280>>.

⁴⁹ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I.ÚS 558/01 z 25. 11. 2003.

⁵⁰ Pozri MIHÁLIK, S. Krátky diskurz do vzájomnej spätosti viny a zavinenia v podmienkach omylu. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018, č. 4, časť 1, s. 96–97.

⁵¹ MIHÁLIK, S. *Krátky diskurz do vzájomnej spätosti viny a zavinenia v podmienkach omylu*, s. 96.

⁵² Primerane pozri SOLNAŘ, V. – FENYK, J. – ČÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003, s. 264–266.

⁵³ Podobne pozri ibidem, s. 16.

Vina je pojem a inštitút procesnoprávny, nie hmotnoprávny. Slovenský Tr. z. napríklad používa pojem vina iba vo vzťahu k fikcii vykonania niektorých druhov trestov, ak súd bez viny odsúdeného nenariadil ich vykonanie pri podmienenom prepustení alebo upustení od výkonu ich zvyšku. Naopak pojem spáchanie trestného činu je pojmom a inštitútom hmotnoprávnym. Uvedené možno dovodiť aj z Ústavy SR, ktorá zjavne rozlišuje medzi vinou a spáchaním trestného činu, keď v čl. 49 uvádza, že „*len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie*“ (obdobne čl. 39 Listiny základných práv a slobôd⁵⁴). V čl. 50 ods. 1 a ods. 2 Ústava SR (obdobne čl. 40 ods. 1 a ods. 2 LZPaS a čl. 90 Ústavy ČR⁵⁵) však už používa pojem *vina* a nie spáchanie skutku, keď definuje kto rozhoduje o vine a treste a definuje právo na prezumpciu nevinu.⁵⁶ Aj z porovnania týchto ustanovení, z hľadiska vzájomného vzťahu pojmov spáchanie trestného činu a vina, je zjavné, že spáchanie trestného činu je pojem hmotnoprávny (pozri čl. 49 Ústavy SR) a vina je pojem procesnoprávny (pozri čl. 50 ods. 1 Ústavy SR v komparácii s čl. 49 Ústavy SR). Ako už bolo uvedené, slovenský Tr. z. a obdobne aj český Tr. z., ako hmotnoprávne predpisy, pojem vina používajú najmä vo vzťahu k fikcii vykonania niektorých druhov trestov pri podmienenom prepustení alebo upustení od výkonu ich zvyšku. V týchto prípadoch je pojem vina vzťahovaný k osobe odsúdeného a jeho prispeniu k tomu (zavineniu toho), že súd v zákonom stanovenej lehote nerozhodol o vykonaní zvyšku trestu. Ešte výraznejšie je tento rozdiel vidieť v slovenskom Tr. z. v prípade porovnania pojmov páchatel' trestného činu (§ 19 ods. 1) a odsúdený (§ 128 ods. 6). Podľa slovenského Tr. z. je páchatelom trestného činu ten, kto spáchal trestný čin sám. Odsúdeným sa naopak rozumie páchatel', ktorý bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného. Aplikáciou definície páchatel'a na definíciu odsúdeného sa dopracujeme k tomu, že odsúdeným sa rozumie ten, kto spáchal trestný čin a bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného. Z porovnania a prepojenia týchto dvoch ustanovení slovenského Tr. z. teda vyplýva, že spáchanie trestného činu je predpokladom pre vyslovenie viny, ako aj to, že pojem spáchanie trestného činu a pojem vina sú pojmy samostatné, nie totožné. Vina, respektíve jej vyslovenie je výsledkom trestného konania, a teda ide o pojem procesnoprávny a nie hmotnoprávny. Ak by tomu tak nebolo, definoval by zrejme slovenský zákonodarca osobu páchatel'a trestného činu ako osobu, ktorá je vinná zo spáchania trestného činu.

Navyše keby Ústava SR v čl. 50 hovorila miesto pojmu vina o tom, že len súdy rozhodujú o tom, či bol spáchaný trestný čin a prípadnom treste zaň, mohlo by to pri doslovnom výklade viesť k záveru, že o. č. tr. k. nie sú oprávnené ani zastaviť trestné stíhanie podľa § 215 Tr. por. alebo postúpiť vec podľa § 214 Tr. por., respektíve rozhodnúť postupom podľa § 197 Tr. por. Predpokladom aplikácie týchto rozhodnutí v trestnom konaní je totižto minimálne zistenie, či sa skutok stal a či má znaky trestného činu alebo nie, inak povedané, či došlo k prípadnému spáchaniu trestného činu alebo nie.

Rozlišovaniu pojmov vyslovenia viny a spáchania trestného činu zodpovedá aj judikatura, podľa ktorej skutočnosť, že páchatel' spáchal skutok, ktorý má znaky trestného činu, a skutočnosť, že páchatel' bol právoplatne odsúdený súdom, sú dve rozdielne skutočnosti,

⁵⁴ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ďalej len „LZPaS“.

⁵⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

⁵⁶ Podľa čl. 50 ods. 1 Ústavy SR len súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy. Podľa ods. 2 každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevyhlási právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.

s ktorými sa spájajú odlišné právne následky pre páchatela.⁵⁷ Rovnako podľa judikatúry sa trestné stíhanie končí pri odsúdení páchatela právoplatným výrokom o vine a treste, respektíve upustením od potrestania (pozri § 10 ods. 15 a § 165 ods. 1 Tr. por., respektíve § 12 odst. 10 a § 122 odst. 1 Tr. ř.). Zrušením odsudzujúceho právoplatného rozsudku, hoci len vo výroku o treste, v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku vzniká preto vo veci právny stav neskončeného trestného stíhania. Odsudzujúci výrok o vine, ktorý bol ponechaný ako právoplatný, nie je prekážkou pre zastavenie tohto trestného stíhania z niektorého z dôvodov jeho neprípustnosti podľa § 9 ods. 1 Tr. por. (§ 11 Tr. ř.).⁵⁸ Z uvedeného možno dovodiť, že aj keď by bol prípadne páchatel uznaný za vinného výrokom súdu, nebráni uvedené konštatovanie zastaveniu trestného stíhania z dôvodu jeho neprípustnosti (napr. pre premlčanie), ak nebolo právoplatne rozhodnuté o treste za spáchaný skutok. Aj z uvedeného možno odvodiť, že treba odlišovať pojmy vina a spáchanie trestného činu.

Navyše keď pripustíme výklad, že spáchanie trestného činu môže konštatovať len súd právoplatným odsudzujúcim rozsudkom v trestnom konaní, kde je takýto trestný čin predmetom konania, tak to znamená, že otázku spáchania trestného činu nie sú teda o. č. tr. k. a súd oprávnené ako predbežnú riešiť vôbec. Uvedené je však v rozpore s ustanovením § 7 ods. 2, ods. 3 Tr. por. (§ 9 a § 9a Tr. ř.), ktoré taxatívne vymedzujú, ktoré otázky nie sú o. č. tr. k. a súdy oprávnené v trestnom konaní riešiť. Výkladom § 7 ods. 2, ods. 3 Tr. por. (§ 9 ods. 2 a § 9a ods. 1 Tr. ř.) *a contrario* v spojení s § 7 ods. 1 Tr. por. (§ 9 ods. 1 Tr. ř.) totiž dospejeme k záveru, že pokiaľ o spáchaní trestného činu nie je príslušným súdom právoplatne rozhodnuté, sú orgány činné v trestnom konaní a súdy oprávnené otázku spáchania trestného činu riešiť ako predbežnú, a to s účinkami *ad hoc* na trestné konanie, kde ju riešia. Navyše, ak by aj právoplatným odsudzujúcim rozsudkom súdu bolo rozhodnuté o tom, že určitý trestný čin, respektíve trestné činy, osoba spáchala a je vinná z ich spáchania, nie sú o. č. tr. k. a súdy podľa § 7 ods. 1 Tr. por. (§ 9 ods. 1 Tr. ř.) takýmto konštatovaním právoplatného rozsudku viazané v prípade, ak skutočnosť, či osoba spáchala trestný čin, je potrebné skúmať pre posúdenie viny obvineného. O taký prípad podľa nás pôjde, ak je táto skutočnosť (spáchanie iného trestného činu) znakom skutkovej podstaty, prípadne je kľúčovou pre posúdenie trestnej zodpovednosti osoby (napr. z hľadiska toho, či došlo alebo nedošlo k zániku trestnosti).

K slovenskému prístupu k možnosti riešenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky, ktorý vychádza z vyššie citovaného nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 9/2013, si dovoľíme poznamenať, že samotný Ústavný súd SR si v tomto náleze do istej miery sám protirečí. Na jednej strane totiž tvrdí, že premlčanie trestného stíhania neznamená, že nebol spáchaný trestný čin, a na strane druhej tvrdí, že pojem „spáchal trestný čin“ uvedený v § 87 ods. 3. písm. b) slovenského Tr. z. je naplnený len vtedy, ak existuje právoplatné rozhodnutie o tom, že konkrétny obvinený spáchal v premlčacej dobe iný, nový trestný čin.

Ústavný súd SR teda konštatuje, že premlčanie trestného stíhania neznamená, že nedošlo k spáchaniu trestného činu zo strany určitej osoby. Ak akceptujeme tento názor, že premlčanie trestného stíhania (kedy nie je možné právoplatne odsúdiť osobu za spáchanie trestného činu, ak obvinený netrval na prejednaní veci), neznamená, že k spáchaniu

⁵⁷ Primerane pozri odôvodnenie R 10/1974 bod IV.

⁵⁸ Pozri R 35/1992, obdobne R ČR 48/2011.

trestného činu nedošlo, ako môže Ústavný súd SR považovať rovnako za ústavne konformný výklad pojmu „spáchanie trestného činu“, len autoritatívne konštatovanie všeobecného súdu, že k spáchaniu trestného činu došlo. Ak len všeobecný súd je podľa Ústavného súdu SR oprávnený rozhodnúť o tom, či niekto spáchal trestný čin, tak o. č. tr. k. pri takomto výklade *ipso iure* nemôžu tvrdiť, že došlo k premlčaniu trestného stíhania uplynutím zákonom ustanovenej premlčacej doby, lebo nemôžu konštatovať vo svojom rozhodnutí, že došlo k spáchaniu trestného činu. Zistenie, či došlo k spáchaniu trestného činu, je pri tom *conditio sine qua non* pre určenie začiatku plynutia premlčacej lehoty, pretože len od momentu spáchania trestného činu je túto dobu (lehotu) možné začať rátať a začína plynúť.

Otázne je v tomto smere aj to, aké právoplatné rozhodnutie o tom, že konkrétny obvinený spáchal v premlčacej dobe iný, nový trestný čin, má pri tomto svojom názore Ústavný súd SR na mysli. V kontexte odôvodnenia tej časti nálezu, kde je tento názor prezentovaný, vyplýva, že by malo ísť o právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu.

V kontexte s celkovým nálezom však môžeme dospieť aj k názoru, že ním je akékoľvek právoplatné rozhodnutie, či už súdu alebo orgánov činných v trestnom konaní, v ktorom bolo konštatované, že obvinený spáchal skutok. Typicky pôjde napr. o uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa 215 ods. 1 písm. d) Tr. por. alebo o uznesenia o odložení vecí podľa § 197 ods. 1 písm. c) Tr. por. s poukazom na § 9 ods. 1 písm. a) Tr. por.

Vzhľadom na časť nálezu, kde tento názor Ústavný súd SR vyslovoval, a ako aj na to, ako si ho prax osvojila, mal zrejme Ústavný súd SR na mysli právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu o vine obvineného za konkrétny trestný čin.

2.2 Prezumpcia neviný a spáchanie trestného činu ako predbežná otázka

Vzhľadom na vyššie uvedenú rozdielnosť pojmov spáchanie trestného činu a vina máme ďalej za to, že vyriešenie otázky spáchania trestného činu ako predbežnej, najmä v prípade riešenia otázky prerušenia plynutia premlčacej doby (premlčania trestného stíhania), nie je porušením a ani zásahom do prezumpcie neviný. Z riešenia tejto predbežnej otázky a konštatovania súdov, respektíve o. č. tr. k. však musí byť zřejmé, že konštatovanie o spáchaní trestného činu v rámci predbežnej otázky má účinky len na trestné konanie, kde bola táto otázka riešená a je podkladom na vyriešenie otázky viny páchatel'a v danom trestnom konaní.

Prezumpcia neviný v zmysle jej definície vyplývajúcej z čl. 50 ods. 2 Ústavy SR (ako aj čl. 40 ods. 2 LZPaS, a rovnako z čl. 6 ods. 2 Dohovoru⁵⁹) znamená predpoklad a rešpektovanie neviný osoby až do momentu právoplatného vyslovenia viny v odsudzujúcom rozsudku súdu. Ústava SR, ústavne zákony a aj medzinárodné zmluvy používajú pojem vina a jej vyslovenie, respektíve preukázanie. Nakoľko, ako sme vyššie poukázali, pojmy vina (jej konštatovanie) a spáchanie trestného činu sú dve samostatné kategórie, nemôže samotné konštatovanie spáchania trestného činu zo strany o. č. tr. k. a súdu, ak bolo

⁵⁹ Dohovor definuje v čl. 6 ods. 2, že obvinený z trestného činu sa považuje za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom. Dohovor teda, na rozdiel od Ústavy SR a LZPaS, výslovne nevyžaduje aby vina bola konštatovaná právoplatným rozsudzujúcim rozsudkom. Požaduje len, aby bola preukázaná zákonným spôsobom, teda postupom upraveným zákonom.

založené na vyhodnotení dôkazov získaných zákonným spôsobom, bez ďalšieho zakladať porušenie prezumpcie neviny. Takéto konštatovanie je síce podkladom pre vyslovenie viny, ale priamo neznamená aj konštatovanie viny za spáchanie trestného činu. K tomu musí, v zmysle platnej trestnoprávnej úpravy, či už v ČR alebo SR, pristúpiť vyhodnotenie ďalších skutočností, ako bolo uvedené vyššie.

V prípade vyslovenia záveru v rámci riešenia predbežnej otázky, že určitá osoba spáchala trestný čin, nedochádza teda podľa nášho názoru k porušeniu prezumpcie neviny. Toto konštatovanie je totiž platné nie vo všeobecnosti, ale len na konkrétny prípad (trestné konanie), kde bola táto skutočnosť riešená ako predbežná otázka. Takéto konštatovanie nie je vyslovením viny za spáchanie trestného činu, je len preverenie podmienok pre vyslovenie viny, ktoré boli uvedené pod písm. a) a b) vyššie, ktoré ako také predchádzajú spolu s naplnením podmienky pod písm. c) prípadnému vysloveniu viny v príslušnom trestnom konaní. Pri predbežnej otázke spáchania trestného činu sa teda nerieši celková trestná zodpovednosť páchatela, ale len to, či spáchal trestný čin, teda naplnil znaky jeho skutkovej podstaty. Prezumpcia neviny naopak spočíva v tom, že osoba sa považuje za nevinnú kým jej nie je právoplatným odsudzujúcim rozsudkom vyslovená vina za spáchanie trestného činu (pozri čl. 50 ods. 2 Ústavy SR, § 2 ods. 4 Tr. por.), k čomu v prípade riešenia vyššie uvedenej predbežnej otázky nedochádza.

Ústavný súd SR vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 9/2013 ďalej konštatuje, že premlčanie trestného stíhania je do istej miery zásahom do zásady „prezumpcie neviny“, respektíve je to menej priaznivý dôvod neprípustnosti začatia trestného stíhania alebo jeho zastavenia. Z tohto dôvodu má podľa neho vyslovenie neviny prednosť pred premlčaním trestného stíhania, čomu svedčí aj zákonná možnosť obvineného vychádzajúca z § 9 ods. 3 Tr. por. (analogicky § 11 odst. 4 Tr. ř.) vyhlásiť, že na prejednaní veci trvá. Takýto postup však nemožno aplikovať, ak trestné stíhanie bolo zastavené podľa § 215 ods. 1 písm. d) Tr. por. pre premlčanie ešte pred vznesením obvinenia konkrétnej osobe, respektíve bolo odložené ako neprípustne podľa § 197 ods. 1 písm. c) Tr. por. pred začatím trestného stíhania.

Ak akceptujeme výklad o nemožnosti riešenia spáchania trestného činu ako predbežnej otázky z dôvodu možného porušenia prezumpcie neviny, bolo by zrejme pre dosiahnutie účelu trestného konania potrebné prerušiť trestné stíhanie v trestnom konaní, kde je potrebné túto otázku riešiť, a čakať na výsledok trestného konania, ktoré je vedené o trestnom čine, ktorý je predmetom tejto otázky. Slovenský, a ani český Trestný poriadok, neobsahuje ustanovenie, ktoré by takýto postup umožňovalo. Keby ho aj obsahoval, je zjavné, že prerušením trestného stíhania z takéhoto dôvodu by došlo k predlžovaniu trestného konania, a tým porušovaniu práva obvineného na primeranú dĺžku konania. Zároveň by takýto stav predlžoval aj právnu neistotu obvineného. Z hľadiska dosiahnutia účelu trestného konania a jeho hospodárnosti je teda oveľa vhodnejšie vyriešiť takúto otázku, ako predbežnú. Navyše ak má obvinený a jeho obhajca možnosť vyjadrovať sa a spochybňovať dôkazy, na základe ktorých o. č. tr. k. alebo súd riešia takúto predbežnú otázku oslabuje to prípadnú možnosť „chybného“ vyriešenia takejto otázky. Súd rozhodujúci o vine páchatela totiž nie je viazaný posúdením predbežnej otázky, tak ako ju posúdili o. č. tr. k. Pri rozhodovaní o vine si musí o predbežnej otázke utvoriť svoj názor, pričom svoje závery musí aj odôvodniť a v rámci odôvodnenia sa aj vysporiadať s prípadnými tvrdeniami obvineného alebo obhajcu vo vzťahu k takejto otázke.

Z nášho pohľadu, keďže Ústava SR ako aj LZPaS zveruje rozhodovanie o vine a treste za spáchaný trestný čin súdu, nič nebráni tomu, aby súd na základe zadovážených dôkazov, v rámci vyhodnotenia dôkaznej situácie, vyhodnotil ako predbežnú otázku aj spáchanie

iného trestného činu, ak takéto vyhodnotenie je potrebné pre rozhodnutie o trestnej zodpovednosti a vine osoby za spáchanie trestného činu, ktorý je predmetom trestného konania. Ak by následne o trestnom čine, ktorý bol posudzovaný v rámci predbežnej otázky, bolo rozhodnuté právoplatne v príslušnom konaní, a toto rozhodnutie by bolo v rozpore s tým, ako súd posúdil spáchanie tohto trestného činu v rámci predbežnej otázky, mohol by sa obvinený prípadne domáhať nápravy za použitia riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov (ak už konanie bolo právoplatne skončené). Ich prípustnosť bude závisieť od toho, akým spôsobom bolo o spáchaní trestného činu rozhodnuté. Napríklad v prípade zastavenia trestného stíhania voči obžalovanému z dôvodu, že poškodený vzal súhlas s trestným stíhaním späť, môže byť z vykonaného dokazovania zrejmé, že k spáchaniu skutku obžalovaným došlo, avšak z dôvodu neprípustnosti trestného stíhania nemožno vysloviť vinu. Takéto zistenie by nezakladalo rozpor s vyriešenou predbežnou otázkou.

Záver

Cieľom nášho príspevku bolo rozobrať problematiku riešenia predbežných otázok v trestnom konaní, a to s hlavným zameraním na možnosť vyriešenia otázky spáchania trestného činu ako otázky predbežnej. Porovnávaná bola zákonná úprava riešenia predbežných otázok v rámci slovenského a českého trestného konania, ako aj nazeranie na túto problematiku zo strany súdnej praxe a právnej teórie.

Pri porovnateľnej, respektíve takmer identickej právnej úprave riešenia predbežných otázok bol porovnávaný prístup slovenských a českých súdov, ako aj právnej teórie, najmä vo vzťahu k možnosti vyriešenia otázky spáchania trestného činu v rámci posudzovania predbežných otázok. Kľúčovou je táto problematika jednak pre prípadne posúdenie naplnenia znakov skutkovej podstaty niektorých trestných činov, ako aj pre posúdenie trestnosti činu, respektíve trestnej zodpovednosti jeho páchatela. Identifikovaný bol, pri existencii rovnakej zákonnej úpravy, najmä odlišný prístup slovenských a českých súdov k riešeniu otázky spáchania trestného činu pri posudzovaní prerušenia plynutia premlčacej lehoty (premlčania trestného stíhania). Na základe rozboru judikatúry Najvyššieho súdu ČR, Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR sme sa priklonili skôr k záverom Najvyššieho súdu ČR, ktorý konštantne judikuje povinnosť vyriešiť otázku spáchania nového trestného činu páchatelom v rámci premlčacej doby ako predbežnú, aj keď o takomto novom trestnom čine nebolo ešte právoplatne rozhodnuté v príslušnom trestnom konaní.

V tomto smere sme naše závery opreli aj o analýzu vzťahu pojmov spáchanie trestného činu a vina, ktoré považujeme síce za navzájom previazané kategórie (pojmy), avšak nie za pojmy obsahovo totožné. Na základe uvedeného rozboru sme dospeli k záveru o možnosti vyriešiť otázku spáchania trestného činu ako predbežnú. Zároveň sme analyzovali vzťah konštatovania spáchania trestného činu v rámci vyriešenia predbežnej otázky na jednej strane a prezumpcie neviny na strane druhej. Tu sme rovnako dospeli k záveru, v súlade s názormi Najvyššieho súdu ČR, že konštatovanie spáchania trestného činu v rámci vyriešenia predbežnej otázky nie je porušením prezumpcie neviny.

De lege ferenda by ďalej možno stálo za úvahu novelizovať ustanovenia Tr. por. podľa § 197 ods. 1 písm. c) Tr. por. (obdobne § 159 ods. 2 Tr. ř.), respektíve § 215 ods. 1 písm. d) Tr. por. (v prípade postupu pred vznesením obvinenia), aby osoba, vo vzťahu ku ktorej podozrenie zo spáchania trestného činu smerovalo, avšak trestné stíhanie bolo ešte pred

začatím trestného stíhania odložené, respektíve po začatí trestného stíhania ešte tzv. vo veci zastavené z dôvodu neprípustnosti trestného stíhania pre premlčanie, mala možnosť si voči takémuto uzneseniu policajta alebo prokurátora podať sťažnosť, respektíve trvať na prejednaní veci analogicky, ako má túto možnosť obvinený podľa § 9 ods. 3 Tr. por. (§ 11 ods. 4 Tr. ř.). Týmto by bola takejto osobe daná možnosť dosiahnuť priaznivejšie rozhodnutie vo vzťahu k svojej osobe.

Rovnako treba poznamenať, že z hľadiska dokazovania je rozhodnutie o otázke uplynutia premlčacej doby trestného stíhania zložitejšie oproti iným skutočnostiam, ktoré spôsobujú neprípustnosť trestného stíhania podľa § 9 Tr. por. (respektíve § 11 Tr. ř.). Preto je namieste zvážiť *de lege ferenda*, či je vhodné umožniť jej vyriešenie už pred samotným začatím trestného stíhania, vzhľadom na obmedzený rozsah dôkazných prostriedkov využiteľných v štádiu pred začatím trestného stíhania.⁶⁰

---

⁶⁰ K obdobným úvahám pozri SOLNAR, V. – FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*, s. 429.

Criminal Offense Committing as a Preliminary Issue

František Vojtuš

Abstract: The aim of the presented paper is to analyze the problem of resolving preliminary issues in criminal proceeding namely by comparison of their legal regulations in Slovak and Czech criminal proceeding. The paper is specifically focusing on and dealing with question whether it is possible to assess the committing of criminal offense as a preliminary issue in relation to criminal offense which is not the subject of pending criminal proceeding. This problem is analyzed by comparing the practice of the courts in the Slovak Republic and Czech Republic. At the same time, it is analysed the relation between the term of criminal offense committing and the term guilty, in the context of a question whether a criminal offense committing is supposed to be solved as a preliminary issue and as such is violation of presumption of innocence. Based on the analysis and comparison of court practice, as well as on comparison of terms criminal offense committing and guilty, we have drawn the inference that it is possible to state the committing of another criminal offense as solved preliminary issue and such statement is not violation of a presumption of innocence.

Key words: preliminary issue, criminal offense committing, guilty, presumption of innocence, statute of limitation